

'БАСТАРД'

проект на Явор Гърдев (t.a.g.)
по текстове на У. Шекспир и Ф. Дюренмат
в изба "Димят" / гр.Варна
продукция на ДТ-Варна

Настоящият проект използва един 'плуващ' сюжет, с който европейската драматургия се занимава от 1590-1591 година насам. Първата, достигнала до нас драма по този сюжет е съвсем малко по-късна – от 1598, а именно хрониката на Шекспир "Крал Джон", една от малко популярните пиеси на Барда. По всичко личи обаче, че за нея Шекспир изцяло е заимствал сюжета на по-ранната и с неизяснено авторство пиеса "За смутното царуване на Джон, английски крал, а също така и за похожденията на незаконния син на крал Ричард, известен под името Фокънбридж, а още и за смъртта на крал Джон в Суинстедското абатство" от 1591 г.

През двадесети век Фридрих Дюренмат на свой ред изцяло заимства този използван вече сюжет, за да напише свой "Крал Джон" – пиеса, обикновено считана за основа на "политически" театър и, между другото, веднъж поставяна в България (в Народния Театър за Младежта) в повече или по-малко подобна насока.

Поредното заимстване на този сюжет от моя страна се обляга в голяма степен на двете предишни драматургически версии (Шекспировата в превод на Валери Петров и Дюренматовата в превод на Иван Станев), но има коренно различен извор на вдъхновение и коренно различна от "политически театър" и "историческа възстановка" цел. За разлика от на пръв поглед видимите жанрови белези на сценичната версия, режисьорският ми проект си поставя за задача да изследва проблема за социалната сиротност, социалната изолация, предизвикана от различието на един индивид, от дамата на неговата родова безправност, на неговия "бастардизъм" (*това не е произволна лексикална заемка - термините "бастард" и "бастардиране" като приблизителни синоними на "дегенерат" и "дегенериране" се употребяват в българския език през първата половина на века, в повечето случаи във връзка с модерните тогава расови теории, вж. например статията на поета Кирил Христов "От нация към раса" в "Училищен преглед" бр.8/1929г.*).

Освен това проектът "Бастард" разбира се, проблематизира позицията на човека с неустановено бащинство, пораждащо интересни за театрално изследване разстройства, свързани с идентичността. Проектът ми изследва също така пробивите на властта в личното пространство на индивида, колизиите между вътрешния свят и принудата на социалния контекст, перверзията и жестокостта, породени от властова амбиция, невъзможността за изграждане на стопиращи агресията вътрешноличностни механизми, непреодолимия за човека естествен варваризъм. Извор на съвсем конкретно инспириране за този проект е един действителен народен средновековен мит за трансформирането на Крал Джон след смъртта му във уеърулф (върколак) (...quod teutonica Werewulff vocatur...) поради

тежките му грехове и антихристиянски и антицърковни действия приживе. Това свидетелство за т.нар. “ликантропия” – животинско себеуподобяване на вълк, която е в основата на старите екстатични култови практики, пряко кореспондира със сферата на моите театрални интереси през последните години, а те са насочени към онзи допир, в който човешкия импулс граничи с животинския нагон, към областта на валидност/невалидност на цивилизационните стопери, на така проблемната за всяко живо човешко същество култура на задържане на унищожителния импулс.

Що се отнася до визуалната страна на проекта, тя кореспондира донякъде с образността на средновековната мистерия и т.нар. от изследователите 'литургическа' драма, която в ранното средновековието (към което в случая е ориентиран проекта) се нарича просто 'ludus' – игра. Става дума за известна съдържателна (а, надявам се, и образна) близост с литургическото действо “Ludus de Antichristo”, чийто сценарен план се базира на “Libellus de Antichristo” – “Книга за Антихриста”, написаната в средата на X-ти век от монаха Адсон под формата на пространно разяснително писмо до френската кралица Герберга. Темата на това действо косвено кореспондира с комплекса за божественост и налудничавия, стигащ до фарсово ритуално уподобяване на Христа, месианизъм на крал Джон. Архаичната прототеатрална форма-подредба на този 'ludus' упражни (макар и твърде далечно) влияние върху нашия със сценографите Даниела Ляхова и Никола Тороманов (t.a.g.) пространствен проект, предназначен за утробното, каменно, подземно пространство на винарските изби 'Димят', в които ще се играе спектакъла.

Както е онагледено и във визуалните материали, съпътстващи този текст, една подвижна платформа, на която ще бъде разположена публиката, ще се придвижва посредством механизъм, между двата успоредни подземни коридора (всеки от които 20 метра дълбок и 6 метра широк), които ще бъдат използвани за игрално пространство на 'Бастард'. Уникалният характер на това пространство, предоставящо една неповторима среда за спектакъл от този род, както и меценатския жест на собственичката г-жа Ева Михова да го предостави за реализиране на настоящия проект, ни задължават да работим максималистично. Най-малкото, такава възможност не се явява всеки ден. Заедно с това (и във връзка с изисканото от собствениците опазване на избата в непокътнат вид), пред нас се изправят ред огромни усложнения, свързани с техническото обезпечаване (сценично, осветително, акустично и музикално) на проекта, с невъзможността за каквото и да било пробиване на стени за подсигуряване на твърди точки на окачване, наложителното маскиране на кабелите за осветление и т.н.

За всичко това проектът се нуждае от финансова помощ, без която подземиято няма как да бъде овладяно за театър, доколкото действително става дума не за разполагане в пространство, а за овладяване на пространство. Помощта от страна на собственика 'Димят' се изразява в щедрото предоставяне на избата, но не включва никакви допълнителни ангажименти за съ-финансиране, поради което ДТ-Варна остава негов основен продуцент.

В проекта са ангажирани актьорите Стоян Радев, Михаил Мутафов, Борис Луканов, Симеон Лютаков, Никола Мутафов (дебют), Валентин Митев, Георги

Велчовски, Стефан Денолюбов, Галин Гинев, Костадин Ношков (дебют), Теодора Михайлова, Веселина Михалкова, Гергана Христова (дебют), Мария Гинкова.

Първият етап от реализацията на проекта, от втората половина на февруари 2001-ва до средата на март 2001-ва година премина в подготвителни репетиции в сградата на ДТ-Варна. По това време бях зает също така с преговори по осигуряването на изба “Димят” като постоянно игрално пространство на проекта. В средата на март преговорите постигнаха своя положителен резултат и в момента репетициите вече текат в избата. Изоставащата по финансови причини част на проекта е изготвянето на декора и монтирането на осветлението. В случай на осигуряване на средствата за тях чрез настоящото кандидатстване, проектът ще може да има своята премиера в средата на май 2001 год.

По своя замисъл 'Бастард' е насочен към разнородни групи публика, чужд е на всякакъв преднамерен елитаризъм и почива на кристално ясен и проследим сюжет. Предполагам, че е възможно да се продължи позитивния процес на постепенно разслояване (в иначе доста хомогенизираната варненска театрална публика), започнал тук в последното десетилетие както около Варненския Театрален Фестивал, така и около представления като “Черна дупка” и “Майката” на режисьора Ст. Камбаров и “Прашка” на режисьора Г. Михалков, чиято *избрала ги* (а не инертна или случайно попаднала) аудитория ще бъде и потенциалната публика на 'Бастард'.

Сред резултатите, на които се надявам е и един пробив от по-особен характер, а именно преодоляването сред по-активната част от българската театрална публика на общо-взето еснафския предразсъдък, че не тя трябва да отива при представлението, а то трябва да идва при нея. “Бастард” е проект, който предполага обратна подвижност - не на представлението към публиката, а на нея към него. Обратно на общия и несъмнено занижаващ художествения резултат в последните години стремеж представленията да могат да се играят навсякъде, в рамките на България, “Бастард” ще може да се играе само и единствено в подземията “Димят”. Това е сгоден повод да се изпробва отдавна работещата в европейските страни система на насочване на театрални аудитории към алтернативни театрални пространства.

Разбира се, изобщо не си правя илюзия, че в това най-главна и единствена роля ще играят евентуалните художествени качества на проекта, но той ще бъде силно подпомогнат от спецификата на избата. Както в самата Варна за варненци, така и за нейните гости, включително и през обикновено слабите като интерес към театъра туристически месеци. Така смятам (а съм подкрепян в това си предвиждане и от хора далеч по-добре запознати от мен с местния контекст) че интересът към екзотичността на самото място може да повлияе и на интереса към един определено некомуерсиален и последователен в художествената си цел проект.

Приложеният тук бюджет представлява възможно най-икономичния вариант за осъществяването на този спектакъл в тези условия и е калкулиран на самата граница на действителните ни нужди, под която желанието за икономия би се превърнало в непроситим компромис.

С настоящото искам да обърна вниманието на комисията към този последно упоменат факт и да я уверя, че позицията ѝ е от решаваща важност за осъществяването на този различен за нашия театрален пейзаж опит.

Със сърдечно пожелание за съвестна, независима и успешна работа:

Явор Гърдев (t.a.g.)